

TÜRKİYE YÜZYILINDA TARIM ve ORMANIN ÖNEMİ

Prof. Dr. VAHİT KİRİŞCİ*

Türkiye Yüzyılının Anlam ve Değeri

Türkiye Yüzyılı, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluş felsefesi ve siyasi vizyonunda mahfuz bir idealin artık iyiden iyiye ete kemiğe bürünmeye başlamış bir ifadesidir. Aziz milletimizin tarihine, kadim değerlerimizle kurduğumuz güçlü ilişkiye ve coğrafyamızdan kaynaklanan zorunluluklara bağlı olarak gelişip güçlenen dinamiklerimizin en anlamlı ve en heyecan verici yansımalarından biridir. Büyük zaferlere imza atmış bir millet için bugün artık mukadder hale gelmiş, gerçekçi olduğu kadar aynı zamanda inancımızdan ve gücümüzden doğan bir zorunluluktur.

Güçlü ve büyük Türkiye idealimiz, inanıyorum ki böylelikle somut hale gelebilecektir. Sadece dünyaya dokunan değil, oluşturduğumuz cazibe unsurlarıyla dünyayı dönüştüren bir güç merkezi haline gelmemiz söz konusu olacaktır.

Cumhurbaşkanımız liderliğinde, son 20 yıldır yürüttüğümüz politikalarla pek çok alanda bunun zeminini oluşturmuş bir ülkeyiz. Milli iradeyi baskı ve kontrol altında tutmak üzere inşa edilen vesayet mekanizmasının kökünden ortadan kaldırılması, hiç şüphesiz ki Türkiye Yüzyılına giden en önemli dönemeçlerden biri oldu. Beraberinde demokrasimizi ve hukuk devletini güçlendiren pek çok reform hayata geçirildi. Başlatılan yerli ve milli ekonomi hamlesiyle ekonomide çarklar işlemeye başladı. Ülkemizin her yanında görebileceğimiz duble yollar, barajlar, ha-

valimanları, yüksek hızlı trenlerimiz, şehir hastanelerimiz ve üniversitelerimizle, savunma sanayimizle ülkemizin sadece çehresi değil kimyası da değişti.

Tarım Sektöründe Son 20 Yıl

Bu süreçte en önemli değişimlerden birini de tarım sektöründe gerçekleştirdik. Zira AK Parti, başından beri tarımda güçlü olmadan güçlü bir ekonomiden bahsedemeyeceğimiz anlayışıyla politikalarını oluşturmuş, tarıma her zaman öncelikli yer vermiştir. Tarım sektörüne yapılan yatırımlar ve tarımsal desteklemeler bunun en açık göstergesi olmuştur. Tarımsal desteklemeler 2002 yılıyla kıyaslandığında 2022 yıl itibariyle tam 22,4 kat artarak, 40,4 milyar liraya ulaşmıştır. 2023 destekleme bütçesi 54 milyar liradır. Bu desteklemeler yapılırken bir taraftan üreticimizin korunması, diğer taraftan üretimin ve verimliliğin artırılmasına yönelik bir hassasiyet içinde hareket edilmiştir. "Sen Üret Yeter" diyerek bundan sonra da çiftçimizin yanından olmaya devam edeceğiz.

Tarım sektöründe güçlü ve sürdürülebilir bir büyümenin sağlanması bizim bütün politika ve çalışmalarımızda gözettiğimiz temel ilkemizdir. Buradan hareketle tarımın yapısal sorunlarını çözmeye, teknolojiye ve altyapıya ilişkin iyileştirmeleri yapmaya her daim öncelik verdik. 2005 yılında Toprak Koruma ve Arazi Kanunu çıkararak topraklarımızın fiziki olarak korunmasını sağlayacak adımları attık. 5403 sayılı Toprak Koruma Kanunu ile 93 milyon dekarlık

* Tarım ve Orman Bakanı

440 ova “büyük ova” kapsamında korumaya alındı.

Asgari tarımsal arazi büyüklüğü sulu ve kuru arazide 20 dekar, dikili tarım arazilerinde 5 dekar ve örtüaltı tarım arazilerinde 3 dekar olarak ilk kez belirlenmiştir. Bir çiftçi ailesinin geçimini sağlayacak olan yeter geliri tarımsal arazi büyüklükleri tüm ülke genelinde ilçe bazında tespit edilmiştir. Önemli bir adım daha atarak 2014 yılında yaptığımız 6537 Sayılı Kanun düzenlemesiyle, arazilerin miras ve satış yoluyla parçalanmasının önüne geçtik. Böylece Kanunun yürürlüğe girdiği 2014’ten bugüne 1,8 milyon hektar alanın miras ve satış yoluyla bölünmesini önlemiş olduk.

Devlet Su İşleri eliyle 2003’ten bu tarafa toplulaştırılan arazi 4,5 milyon dekardan 68 milyon dekara çıkmış, baraj sayısı 276’dan 992 adede, toplamda ise baraj ve gölet sayısı 504’ten 1.701’e yükselmiştir. 2003-2022 döneminde reel rakamla toplamda 477 milyar lirayı bulan su ve sulama yatırımı yaptık. Hidroelektrik santral sayısı 125 iken 740 olmuş, 2002 yılında 133 milyar metreküp olan su depolama kapasitemiz 183 milyar metreküpe ulaşmıştır. DSİ Genel Müdürlüğümüzün şaheserlerinden ve Türkiye Yüzyılı’nın sembol eserlerinden biri olan dünyanın en yüksek beşinci barajı konumundaki Yusufeli Barajı ve HES, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 22 Kasım 2022’de hizmete alındı. HES’in tam kapasite üretime geçmesiyle birlikte ülkemizin toplam hidroelektrik enerji üretim kapasitesi yüzde 2 oranında artacak, bu da ekonomimize yıllık 5 milyar lira katma değer sağlayacaktır.

Tarım politikalarında sürekli gündeme getirdiğimiz bir şiarımız da şudur: Üretici varsa üretim vardır, üreticimiz, çiftçimiz güçlüyse tarım sektörü de daha güçlü ve sürdürülebilir bir yapıya sahip olacaktır. Bunun için, 2005 yılında Cumhuriyet tarihimizin bir ilki olan Tarım Sigortası Kanununu çıkardık, 2006 yılından itibaren de uygulamaya koyduk. Böylece doğal afetlere açık bir sektör olan tarımda, üreticimizin emeğini koruyacak güçlü bir kalkan oluşturmuş olduk. Ayrıca Lisanslı Depoculuk düzenlemesini hayata geçirerek, çiftçimizin ürününün değerini korumaya yönelik alt yapıyı güçlendirdik.

Tarımın en önemli konularından olan Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerine yaptığımız yatırımlarla son 20 yılda önemli gelişmeler kaydettik. Bundan öncesinde tohumculuk sektörümüzdeki dışa bağımlılık hep bir eleştiri konusu olagelmıştır. Bu süreçte bizler durumu tersine çevirmeyi başardık. 2004 yılında çı-

kardığımız Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunması Kanunu ile 2006 yılında çıkardığımız Tarım Kanunu ve Tohumculuk Kanunu güçlü bir mevzuat altyapısı sağlamıştır. Ayrıca bitkisel üretimin en önemli girdilerinden olan tohumluğun maliyetinin düşürülmesi, verim ve kalitenin artırılması ve sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla destekleme ödemelerini başlattık.

Tarımdaki Başarı Göstergeleri

Bütün bu çalışmaların tarım sektörümüzde nasıl bir değişime ve gelişmeye yol açtığını elbette sor-mak gerekir. Rakamlar aslında her şeyi söylüyor: Tarım sektörü 2003-2021 dönemini kapsayan 19 yılın 15’inde büyüdü. Tarımsal dış ticarete net ihracatçı konumumuz devam etmektedir. Tarım ve gıda ürünlerinin ihracatı, 2002’de 3,7 milyar dolar iken 2022 yılında yüzde 696 artış ile 29,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2021’de 25 milyar dolar iken 2022 yılında yüzde 19 artış ile 29,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tohumculukta ihracatın ithalatı karşılama oranı son 20 yıl içinde yüzde 30’dan yüzde 94 seviyesine çıktı. Türkiye olarak 117 ayrı ülkeye tohum ihracatı yapıyoruz.

TÜİK rakamlarıyla ifade edersek, bir önceki üretim yılına göre buğdayda yüzde 12, mısırdaki yüzde 26, pamukta yüzde 22, şekerpancarında yüzde 7, ayçiçeğinde yüzde 5,6 düzeyinde verim artışı sağlandığını görüyoruz.

Gıda güvenliğimiz açısından en zaruri ürünlerimizden olan buğdayda kendine yeterlilik oranımız yüzde 102, şekerpancarında yüzde 100’dür. Bitkisel üretim miktarı son 20 yılda yüzde 31 artış göstermiştir. Rakamlar kesinleştiğinde 2022 yılında 128,6 milyon ton bitkisel üretimle tüm zamanların rekorunu kırmış olacağız.

Yine gıda güvenliğimizi ilgilendiren ana başlıklardan biri olan hayvancılıkta, kamuoyundaki bilgi kirliliğinden kaynaklı yanlış değerlendirmelerin aksine iyi bir noktaya geldik. 2002 yılından bugüne büyükbaş hayvan mevcudumuzda yüzde 81, küçükbaşta yüzde 83,4 artış olmuştur. Kanatlı sayısında ise yüzde 59 civarında bir artış sağlanmıştır. Kendine yeterlilik oranları kırmızı ette yüzde 100, sütte yüzde 107, beyaz ette yüzde 136, yumurtada yüzde 123’tür.

Ülkemiz 23,4 milyon hektar işlenen tarım arazisi ve 14,6 milyon hektar çayır-mera varlığı ile toplam tarım alanı açısından dünyada 31. sıradadır. Tarımsal gayri safi milli hasılamız, 2002 yılında 25,1 milyar dolar iken, bu rakam 2021 yılında yüzde 78,1 artışla 44,7 milyar dolara çıkmıştır.

Su ürünleri üretimi için yaptığımız destekleme ve yatırımlarla sektörde güçlü bir üretim artışı sağladık. Su ürünleri ihracatımız, 2002'de 96,7 milyon dolar iken 2022 yılında 1.607 artış ile 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2021'de 1,4 milyar dolar iken 2022 yılında yüzde 20 artış ile 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Deniz balık avcılığında Avrupa'da 5. sırada, iç su avcılığında Avrupa'da 1. sıradayız. 2023 yılı ihracat hedefimizi yüzde 100 artırarak 2 milyar dolar olarak güncelledik.

Ormandaki Başarı

Tarımda geçen 20 yıllık dönemde gerçekleştirdiğimiz bu başarı tablosunu orman faaliyetlerimizde de göstermiş olduğumuzu rahatlıkla ifade edebilirim. Bizim yeşil vatanımız olan orman alanlarımızı fidan dikimleriyle bir taraftan büyütüyor, diğer taraftan çok daha etkin yöntemler ve gelişkin teknolojilerle koruyoruz. Son 20 yılda 6,5 milyara yakın fidanı toprakla buluşturduk. 2002'de 20,8 milyon hektar olan orman alanımızı yüzde 11 büyüterek 2022 yılı itibarıyla 23,2 milyon hektara ulaştırdık.

En çok ağaçlandırma yapan ülkeler sıralamasında Avrupa'da birinci, dünyada dördüncü sıradayız. Orman yangınlarına ilk müdahale süresini ise, teknoloji ve insan kaynaklarımızdaki güçlendirmelerle son 20 yılda 40 dakikadan 11 dakikaya düşürdük.

Orman varlığımızda da tarımsal üretimde de daha üst sıralara yükselebilecek kaynağa, güce ve dinamizme sahibiz. Bunun için daha verimli, kaliteli, rekabetçi, planlı programlı, ileri teknolojiyle güçlendirilmiş, aynı zamanda çevre dostu üretim politikalarıyla sektörü daha da geliştirmek üzere çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Türkiye Yüzyılı vizyonuyla hem hedeflerimizi büyütüyor hem de sürdürülebilir bir tarımsal kalkınma için bütüncül yaklaşım ve politikalar geliştiriyoruz.

Gıda Güvenliğini Etkileyen Faktörler

Dünyanın içinde bulunduğu koşullar ve prob-

lemeler, tarımın önemini geleceğimiz açısından giderek daha stratejik bir noktaya getirmiştir. Gıda güvenliği hala küresel dünyanın baş edemediği bir sorun olmaya devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Teşkilatının raporlarına göre dünyada 826 milyon insan açlık sınırının altında yaşıyor. Ayrıca 2,3 milyardan fazla insanın sağlıklı beslenme imkanına erişemediği biliniyor. Bununla beraber, dünya nüfusu artmaya, yenilenebilir nitelikte olmayan kaynaklar tükenmeye devam etmektedir. Yine Birleşmiş Milletler Teşkilatının verilerine göre 2050 yılında dünya nüfusunun 10 milyarı aşacağı öngörülmektedir. Yapılan araştırmalar, 2050'de dünya nüfusunun gıda ihtiyacını karşılayabilmek bugünkünden yüzde 67 daha fazla tarımsal üretime, bu üretimi gerçekleştirebilmek için yüzde 65 daha fazla suya ihtiyaç olacağını söylemektedir.

Bununla birlikte, küresel iklim değişikliğine bağlı şekilde tarımsal kuraklık tehlikesinin ister istemez dünya gündeminin en ön sıralarında yer aldığını unutmamak gerekir. Artan sıcaklıklar ekosistemin dengelerini bozmakla beraber, en büyük etkiyi su kaynaklarında ve tarımda yapmaktadır. Türkiye olarak mevcut su kaynaklarımızın yüzde 76'sı yani dörtte üçü tarımda kullanıldığı gibi, ayrıca su stresi çeken ülkeler grubunda yer alıyoruz. Ülkemizde 2030 yılına gelindiğinde toplam nüfusumuzun yüzde 49'unun, sulanan tarım alanlarının yüzde 78'inin su açığı riskiyle karşı karşıya kalacağı öngörülmektedir.

Milli servetimiz olan suyu daha verimli kullanmak hedefi ve 'Suda Sıfır Kayıp' temasıyla, 31 Ocak 2023'te, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde, Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde ve ev sahipliğinde Su Verimliliği Seferberliği başlattık. Tüm sektörlerde ve bireysel tüketimde su israfını önlemek amacıyla bütün kurumlarımızla birlikte el ele verip halkımızı bilinçlendireceğiz. 'Su Vatandır' şiarıyla hayat kaynağımız su varlığımızı koruyacak tedbirler alacağız.

Türkiye Yüzyılı İçin Rotamız: Gıda Arz Güvenliği ve Üretim Planlaması

Milli Su Politikasıyla su kaynaklarımızı daha tasarruflu ve rasyonel bir şekilde kullanmayı hedefliyoruz. "Suya Göre Tarım" ilkesi ve uygulamalarımızla sulama verimliliğini artırma konusunda tam bir kararlılık içindeyiz. Su, gıda güvenliğimizin olmazsa olmazıdır.

Dolayısıyla Türkiye Yüzyılına giden süreçte gıda güvenliğini tarımın en önemli önceliği olarak görüyoruz. Özetle un, yağ, et, süt, yumurta diye ifade ettiğimiz temel gıdalarda kendine yeterliliği, tarımsal desteklemelerimizden su yönetimine, Ar-Ge ve ıslah çalışmalarımızdan üretim planlamasına kadar ana hedef olarak öne koyuyoruz.

Bu doğrultuda çalışmalarımızı daha verimli ve disipline hale getirmek için Tarım ve Orman Bakanlığımız bünyesinde Gıda Arz Güvenliği Daire Başkanlığını kurduk. Gıda güvenliğinin en temel gereklerinden olan öngörülebilirlik çerçevesinde, tarımsal üretimi planlı programlı bir yapıya kavuşturmayı politikamızın odağına koyduk.

Bu çerçevede attığımız yeni adımlarla üretim planlamasını yapısal bir zemine oturtacak bir süreci işletiyoruz. Yıllardan beri şekerpancarında başarıyla uygulanmakta olan sözleşmeli üretimi hayvancılıkta uygulamaya başladık. Et ve Süt Kurumumuz ile yetiştiricilerimiz arasında yapılacak sözleşmeye dayalı üretimi uygulamaya koyduk.

Sözleşmeli üretim modelini başta hububat olmak üzere gıda güvenliğimiz kapsamındaki bitkisel ürünlerimizde de hayata geçirmek için adımlar atmaya devam ediyoruz.

Gazi Meclisimizin takdirleriyle, Bakanlıkça belirlediğimiz belli ürün veya ürün gruplarının üretimine başlanmadan önce Bakanlıktan izin alınmasını öngörüyoruz. Bu yolla, belirlediğimiz tarım havzalarında hangi ürün veya ürün gruplarının üretileceği, asgari ve azami üretim miktarlarının ne olacağını tespit etmiş olacağız. Özel kanunu bulunan ürün veya ürün grupları bu kapsamın dışında tutulacak. Bu modelin yaygınlaştırılması şüphesiz ki hem gıda güvenliğimizi hem de üreticimizin ekonomik güvenliğini temin edecek tarihi dönüşümlerden biri olacaktır.

Bunun yanı sıra, tarımsal desteklemelerimizde yaptığımız yeni uygulamalarla üretim planlamasını fiili durum haline getirmenin çabası içindeyiz. Bu konuda dijital teknolojinin verdiği imkanları değerlendirecek bir süreci başlattık. 1 Ocak 2023 itibarıyla birinci versiyonunu hayata geçirdiğimiz 'TarımCebimde' mobil uygulamamızla bunun bir adımını attık. Bu uygulamamız, Tarım ve Orman Bakanlığının sistemlerinde toplanan tarım üretim verilerine ve hizmetlere gerçek ve tüzel kişilerin il, ilçe müdürlüklerine gitmeden ulaşabilmelerine imkan sağla-

maktadır. Yapacağımız yeni modüller ve yeni versiyonlarla bu uygulamayı üretim planlamasının bir aracı haline getireceğiz. Bu uygulama üzerinden, çiftçilerimize, iklim, toprak ve su kısıtları göz önüne alınarak parsel bazlı ürün önermeleri yapılacaktır. Tarım sektörümüz adına, üretim planlaması doğrultusunda böylelikle güçlü bir adım atılacaktır.

Üretim planlamasının en önemli ayaklarından biri elbette üretimin, daha doğrusu üreticilerimizin alın ve akıl terinin güvenceye kavuşturulmasıdır. Bunun için, TARŞİM uygulamamızın kapsamını genişleterek Türkiye Yüzyılına gereklerine uygun yeni bir adım attık. Üreticilerimizin gelirini koruma kapsamına almak üzere hazırladığımız Gelir Korumaya Sigortasıyla ilgili teknik çalışmalarımız Gazi Meclisimizin takdirlerine sunulacak, üreticilerimiz için yeni bir dönem başlayacaktır. Bu model üretici adayları için de büyük bir motivasyon kaynağı olacaktır.

Tarımda Bütüncül Bir Vizyonun Adımları

Ekilmeyen arazilerin üretime kazandırılması amacıyla üzerinde hassasiyetle durduğumuz ve önemseydiğimiz bir düzenlemeyi daha inşallah hayata geçiriyoruz. Bakanlığımız ekilmeyen araziler konusunda taraf olacak. Hazine arazileri hariç kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere ait olup da 1 ya da 2 yıl işlenmeyen tarım arazileri Bakanlık tarafından sezonluk olarak kiraya verilebilecek.

Dolayısıyla tarımda artık ezberleri bozmamız gereken bir sürecin içindeyiz. Zira kaynaklarımızın en verimli ve en rasyonel şekilde kullanılması için buna mecburuz. Tarımsal üretimin sadece kırsalda yapılan bir etkinlik olduğunu düşünmekten de artık vazgeçmek gerekiyor. Bunun için "yerinde üretim, yerinde tüketim" anlayışıyla imkanlarımızı değerlendirmenin yollarını arıyoruz.

Kent Tarımı adını verdiğimiz yeni bir çalışma başlığımızla büyük kentlerimizi tarımla buluşturacak bir çaba içindeyiz. Tarım ürünlerinin yüzlerce kilometre bir yerden bir yere taşınmasından kaynaklanan taşıma maliyeti, karbon salımı, gıda kayıpları böylelikle minimize edilecektir.

Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleriyle de hem Kent Tarımı hem de genel anlamda tarım sektörümüz için güçlü bir potansiyel oluşturu-

racak altyapıyı inşa ediyoruz. Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgelerimizle iklimi sert olan bölgelerde 365 gün tarım yapma imkânı oluşacaktır. Jeotermal, biyo-kütle, rüzgâr ve güneş kaynaklı enerji imkanlarımızın değerlendirilmesine önemli bir alan açılarak gıda arzının sürekliliği yanında, üreticinin maliyetlerinin düşürülmesi, gıda fiyatlarının makul bir seviyede kalması sağlanabilecektir.

Bugün dünyadaki yaklaşık 10 bin dönüm jeotermal sera varlığının üçte biri ülkemizdedir. Jeotermal kaynak varlığımız bakımından dünya lideriyiz. Jeotermal enerjiyle ısıtılan sera varlığımız ise hükümetlerimiz döneminde yüzde 400 artış göstermiştir. Bu da kaynaklarımızı doğru, etkin ve sürdürülebilir yöntemlerle değerlendirme konusundaki vizyon ve hassasiyetimizin somut bir ifadesidir.

Tarımda insan kaynağını güçlendirecek ve motivasyonu sağlayacak her adımı, her çalışmayı tarımın geleceği açısından hayati nitelikte görüyoruz. Bunun için kadınlara ve gençlere yönelik tarımsal desteklemelerimizle üretici profilimizi geliştirecek

adımları atıyoruz. Kadınlarımıza ve gençlerimize özel tarımsal destekleme uygulamalarımızla tarımı Türkiye Yüzyılı'nın en güçlü ayaklarından biri haline getirecek bir süreci işletiyoruz.

Gençlerimizin dinamizmi ve inovatif düşüncelerini tarım sektörüne katmak için Tarım ve Orman Gençlik Komisyonunu oluşturduk. Böylece tarımımızın geleceğini gençlerimizle birlikte planlayacağız.

Tarım sektöründeki gücümüz, istikbal ve istiklalimizin en önemli parametrelerinden biri olacaktır. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde, Türkiye Yüzyılı'nı üretimin, verimliliğin, güven ve istikrarın, kalkınmanın, huzur ve barışın yapmak için verdiğimiz mücadelede, tarım her zaman kilit rol oynamaya devam edecektir.

Bunun için bütün paydaşlarımızla daha çok çalışacak, vizyoner politikalarla tarıma değer katmaya gayret edeceğiz.